

בו דעת לישאל הרי לא שמר את הקדשים דמאי נפ"מ אם הי' ספק שנגע או שנגע והספק במטמא הרי לא שמר את הקדשים בנגיעתו בספק מטמא, ובכה"ג בודאי יקשה דהא אין כאן שימור, וכן מחולין ט' שרץ בפי חולדה וחולדה מהלכת ע"ג ככרות של תרומה דהוי ספק בנגיעה וכן בצלוחית שם דלא הוי שימור כמשה"ק שם.

ועמש"ב כס"י כ"ט דאין גירות לחצאין, להעיר מר' הרשב"א יבמות ע"א דשאני הכא גבי מל ולא טבל דכבר התחיל ונכנס קצת בדת יהודית שא"צ אלא טבילה הרי דשייך גירות לחצאין, בודאי כונת הרשב"א דלהכי איצטריך קרא דאינו אוכל בפסח, אבל לפי המסקנא בודאי אין גירות לחצאין ולענין דיני עריות הוי נכרי. וראיתי באור שמח בפי"ג מה' איסור"ב שכ' ג"כ דמילה וטבילה הוי כשני דברים המתירים זא"ז, וכמו שמדמה ביבמות קי"ד לענין חליצה וריקה, וכ' ג"כ דלהכי איצטריך בס"פ הערל לרע"ק קרא דתושב ושכיר שמל ולא טבל דאע"ג דמילה מעלה במקצת, וכמו שחיטה דמקדשא ללחם בלא זריקה וכמו ריקה דפוסל, וסד"א דלא מקרי בן נכר ויאכל בפסח קמ"ל יעו"ש, ולא הביא שזהו תירוצ' הרשב"א, אבל כ"ז לפי ההו"א, ולפי המסקנא אין חילוק ובודאי דמילה בלא טבילה הוי נכרי לכל הדינים, וזה פשוט, ורק בעבר יש דינים מיוחדים שיצא מכלל נכרי ולכלל ישראל לא בא.

דוקא בשטר במקום שכותבים את השטר, ולא סמך דעת' על המי שפרע, וע"ע בעמודי אור סי' ק"ר שכ' דסמיכת דעת על שארית ישראל לא יעשו עולה במחלוקת היא שני, ושי' הרמב"ם דאין סומכים על זה. ויש לי עוד הרהורי דברים בענין זה, אבל טרדותי רבו כעת וההכרח לקצר.

ה

(ה) **ע"ד** הערתו במש"כ ע"ד הרמב"ן בריש חולין דספק טומאה ברשות הרבים לא מהני בקדשים משום דבעי שימור, דקשה מסוטה כ"ט ומפסחים י"ט ומשבת ט"ז וחולין ט' דספק טומאה ברשות הרבים טהור וכן אין בו דעת לישאל טהור, וע"ז תי' בפסחים י"ט דכיון דהספק הוא על המחט והמחט טהור ממילא אין ספק על בשר קדשים, יפה העיר, וכן כתבתי באחיעזר חאה"ע סי' א' אות ד' יעו"ש, אולם על הא דסוטה כ"ט והבשר אשר יגע בכל טמא דספק טמא יאכל היינו בע"כ דיש ספק במטמא, דאם המטמא טהור מספק ל"ש והבשר אשר יגע בספק טמא דהא אין כאן מטמא כלל. ובריש נדה כתבו דבאין בו דעת לישאל היינו גם כזב וכזבה, ובספק זכ הרי הוא גוף הספק כמו שנתבאר באחיעזר שם דבספיקו עומד, ואם נגע קדשים בספק מטמא באופן שאין

סימן נו

[בעניני תמורה, ומחשבות בקדשים]

תשובה על הערות באחיעזר לרב גאון אחד

ד' אדר תרפ"ו

קדושת דמים. אולם בתוס' גיטין מ"ג שהקשו דלמ"ל הקדישה ותירצו דאפשר ברע"י מבואר דצריכה מום לפדות, ואפשר דכונת התוס' דכשלקחה דחוי להקדישה כולה חלה עלי' קדושת הגוף משום מיגו אלא דלא אמרינן פשטה כמש"כ באחיעזר שם. (ועי' בתמורה י' בהא דקדושה חלה על עוברין דמקשה מכיצד מערימין ומשני בקדושת דמים ופירש"י שם דנמכר שלא במום, והתוס' כ' דהוא עצמו קדוש אח"כ ממילא קדוה"ג לכשילוד. ובשי"י נראה דכיון דבשעת ההקדש לא חלה קדוה"ג משום מיגו גם אח"כ אי אפשר שתחול, ולשי' התוס' לכשילוד דחוי לקדוה"ג קדוש מאליו קדוה"ג משום מיגו, וה"נ כשלקחה חלה קדוה"ג מאליו, ויש לחלק. אולם אם נימא דלפירש"י לא חלה אח"כ משום מיגו קדוה"ג יקשה איך חלה קדוה"ג על קדושת דמים, ועכ"ל דשאני עובר דא"א שתחול עליו קדוה"ג משא"כ בשני שותפין דאפשר שתחול קדוה"ג ע"י שיקדיש השותף).

(ב) **מה** שהעיר ידידי הדר"ג בד' הר"מ בחצי' תמורה וחצי' מעשר דשי' הרמב"ם בתמורה באבר שהנשמה תלוי' בו דפשטה קדושה בכולה כמש"כ התוס' בתמורה כ"ו ולהכי שייך חלות התמורה בחצי, אבל בחצי' קדוש וחצי' חול אי אפשר להתפשט. הנה הכ"מ בפ"א מה' תמורה הט"ז כ' בד' הר"מ דהלכה כת"ק. ולפי פשטות הסוגיא די"א הא מיקדש קדשי הב"ע בדבר שהנשמה תלוי'

בהקדיש א' מהשותפין אי קדוש קדוה"ג. בשי' הרמב"ם בתמורה באבר שהנשמה תלוי' בו אם פשטה קדושה בכולה, כחצי' קדש וחצי' חול לענין תמורה וישוב ד' התוס' בדף כ"ו דלא תקשה מהתוספתא. מביא מה שחידש באחיעזר דהא דאין בכח הבעלים להקדיש את הקרבן קדושה אחרת הוא לא משום שאינו שלו אלא מנוה"כ, ומישב משה"ק ע"ז מק' הגמ' בכורות נ"ג מוקדשין לאו ידי' נינהו. בענין מ"ש באחיעזר באומר בגמר זביחה הוא עוברת שתאסר מתחילת השחיטה מדין מחשבין מעבודה לעבודה.

(א) **ע"ד** אשר העירני בלכתנו יחד לשוח בקריניצא עמש"כ באחיעזר סי' מ"ד ע"ד הר"מ בה' תמורה בהמה חצי' קדש וחצי' חול אינה עושה ולא נעשית תמורה והוא מהתוספתא, דאיך משכח"ל חצי' קדוש וחצי' חול דהא פשטה קדושה בכולה, ואי בשני שותפין הא לא קדיש רק קדושת דמים ופשיטא דאינה עושה תמורה כמש"כ הרמב"ם בפ"א מה' תמורה הי"ג. ותמה מעכ"ת ע"ז דהא מבואר בתמורה י"א דגם בחד אבר קדוש קדוה"ג. באמת מפורש בקדושין ז' ובשאר מקומות דבהמה של שני שותפין הוי קדושת דמים ופירש"י בקדושין ז' דתמכר שלא במום שלא הזכיר רע"י וע"כ צ"ל לפירש"י דשאני מקדיש אבר אחד כיון דבידו להקדיש כל הבהמה קדוש קדושת הגוף משא"כ בשני שותפין דאין בידו להקדיש כל הבהמה אינו קדוש אלא

וראיתי בקרית ספר להמבי"ט שכ' בהא דחצי' קדש וחצי' חול דאינה עושה ולא נעשית תמורה דהוא משום דבעי' בהמה שלמה וחצי' לא מהני, ובעינן בהמה דחולין שלימה כבהמה דהקדש שלימה ולא חצי' בהמה דחולין או דקדש וכדאמר' לעיל גבי אברין ועוברין עכ"ד.

ב

ע"ד השגתו עמש"כ באחיעזר חיו"ד סי' כ"ה אות ט' לחדש דהא דאין בכח הבעלים להקדיש את הקרבן קדושה אחרת הוא לא משום שאינו שלו, דבאמת לענין להקדישו ה' שלו כדאמר' מעיקרא תורה דראובן והשתא תורה דראובן, ורק דהוי גז"כ מקרא דלא יקדיש איש אותו דאינו רשאי לשנותו לקדושה אחרת, ולהכי אפי' לריה"ג דקדשים קלים הוי ממון בעלים גם לשאר מילי ג"כ אין חלה קדושה אחרת משום דאין משנין כדמוכח בגמ' בכורות נ"ג דמקשה מוקדשין פשיטא דלאו ידי' נינהו ומשני בקק"ל ואליבא דריה"ג דהוי ממון בעלים וסד"א ליעשרו קמ"ל דלא והוא מקרא דיהי' קדש דכתיב גבי מעשר ומקשי תו בגמ' שם טעמא דכתב רחמנא יהי' קדש הא לאו הכי הוי"א חיילא וכו' מאי היא דתנן אחד קדשי מזבח וכו' אין משנין אותה מקדושה לקדושה, הרי דמשום דאין משנין לא חיילא גם לריה"ג דהוי שלו. והק' ע"ז דהא בגמ' משני דהכא דכל בהמה למעשר קיימא אע"ג דאקדשה לא פקע איסורא דמעשר מינה לענין לא ימכר ולא יגאל אי לאו קרא דיהי' קדש וא"כ מאי מקשי מוקדשין לאו ידי' הוא והוצרך לאוקמי כריה"ג הא גם לרבנן הוי חל קדושת מעשר אם נימא דכל קדשים הוי ממונו של בעל הקרבן לענין זה כיון דגבי מעשר רשאי לשנות משום דכל בהמה למעשר קיימא.

ולכאן ה' אפ"ל דלפי הס"ד דגמ' ה' ס"ל דגם במעשר שייך הא דאין משנין מקדושה לקדושה ולהכי מקשה פשיטא, ולפי המסקנא דבמעשר ל"ש אין משנין אה"נ דאי לאו קרא דיהי' קדש הוי חלה קדושת מעשר גם בקדשי קדשים ולזה איצטרך לאשמועינן דאינו נוהג במוקדשין גם בקדשי קדשים. וה' מיושב בזה מה שהביא הרמב"ם בפ"ו מה' בכורות ה"ב דמעשר בהמה אינו נוהג במוקדשין אף אם נימא דהרמב"ם לא ס"ל להלכה כריה"ג שנסתפקו המפרשים בשיטתו, ועי' בלח"מ שם שנתעורר בזה, ולפ"ז ה' א"ש דלפי המסקנא קאי גם בקדשי קדשים, אולם בפיה"מ כ' הרמב"ם דמוקדשין דמתני' דבכורות היינו קק"ל ואליבא דריה"ג.

אולם באמת נראה דמאי דמקשה הגמ' מוקדשין לאו ידי' נינהו היינו לא משום דאין חל עליו קדושת מעשר ע"י הבעלים אלא דאין שייך על הקרבן חיוב מעשר כיון שאינו שלו, דאף אם נימא דלענין להקדישו קדושה אחרת הוי שלו כמו לענין תמורה וכמש"ש באחיעזר, מ"מ בודאי דאין הקרבן שייך בחיוב מעשר ועל ההקדש בודאי דליכא דין חיוב מעשר, וע"כ גם לפי המסקנא דל"ש כאן אין משנין מ"מ הוצרך לאוקמי אליבא דריה"ג ולדידי' בודאי הקרבן שייך בחיוב מעשר מצד הבעלים דהוי ממונו.

בו, מבואר דלת"ק אף בדבר שהנשמה תלויה בו לא פשטה. ואע"ג דהגמ' קאי למ"ד דאין קדושה חלה על עוברין ומוקי לה כר"י ולמ"ד קדושה חלה על עוברין לא צריכי להכי, מ"מ נראה מד' הגמ' דלא נחלקו בדין אבר שהנת"ב. ולכאורה יש לדקדק מל' הרמב"ם בהל' ט"ז כיצד הממיר רגלה של בהמה זו או ידה, והוסיף על לשון המשנה ידה, ונראה דלדיוקא אחי דדוקא באבר שאין הנת"ב דלא פשטה לא מהני, אבל באבר שהנת"ב דפשטה מהני דאל"כ הול"ל גם לכה אלא דאין לדייק כ"כ, דהא כתב או הממיר בהמה זו תחת ידה או רגלה של זו, והא התם בודאי גם בממיר תחת אבר שהנת"ב לא מהני כיון דל"ש בזה ענין פשטה. ולכאן יש לדייק מד' הר"מ שכ' ספט"ו מה' מעה"ק הל"ג הדין באומר בהמה זו חצי' עולה וחצי' שלמים דקדושה ואינה קריבה אלא תרעה כר"י כמבואר בכ"מ שם, ובפ"ב דתמורה הל"ד כ' הדין דהאומר הר"ז תמורת עולה ושלמים דבריו קימים לא הביא הדין המבואר בבביתא דתמורה כ"ו באומר בהמה זו חצי' תמורת עולה וחצי' תמורת שלמים דתרעה כחכמים דר"מ, וי"ל דס"ל דאין חידוש בזה דלמאי דקיי"ל דאין תמורה חלה על אבר שהנת"ב ואף חצי' לא מהני כיון דלא חלה תמורת עולה מתחילה מטעם פשטה דלא מהני בתמורה א"כ ודאי הוא דתרעה.

ואיך שיהי' בשי' הרמב"ם בחצי' אבל לד' התוס' דמפורש שם בתי' השני בתמורה כ"ו דלר"י חלוק חצי' מאבר שהנשמה תלו' בו תקשה ההתוספתא בחצי' קודש וחצי' חול דאינה עושה תמורה, וק' מ"ט הא בחצי' כו"ע מודו. וצ"ל בשי' התוס' שכ' דבחצי' מודו ולר"מ שם בחצי' תמורת עולה וחצי' תמורת שלמים כולה תקרב עולה היינו כיון דעל חצי' חל ופשטה קדושה בכולה, אבל בחצי' קדש וחצי' חול שאי אפשר להתפשט קדוה"ג על הקדושה שאין קדושה חלה על קדושה בכה"ג באמת אין תמורה גם על חצי' בהמה וכמש"כ בהשמטות שם. אם כי באומר בהמת חולין זו תחול תחת חצי' הקדש חל, שאני התם דהא מתפס בקרבן אלא שמתפס בחצי' ולא דמי לאברים, אבל אי אפשר שיחול חצי' תמורה על בהמת חולין שאא"פ שתתפשט הקדושה בכולה ותהי' חצי' תמורה. ואם שמד' הגמ' בתמורה כ"ו לר"מ דס"ל בחצי' תמורת עולה דכולה עולה אין הכרח. רק דכיון דחל חצי' תמורה ממילא אמרינן פשטה, אבל מ"מ אפשר דגם היכא דלא תתפשט הקדושה בכולה הוי חצי' תמורה, אך מסברא י"ל דס"ל להתוס' דע"ז אמרינן בודאי דדמי למעשר דאין מעשר לחצאין וה"נ אא"פ שיהי' חצי' תמורה, ולהכי בחצי' קדש וחצי' חול דמיירי בשני שותפין שהקדיש אחד חצי' וחזר ולקח חצי' דלשי' התוס' בגיטין מ"ג חלה עלה קדוה"ג מ"מ אא"פ להתפס בתמורה על חצי' חול משום דאא"פ להתפשט.

ואמ"ל דחצי' קודש וחצי' חול אינה עושה תמורה משום דהוי כשותפין וכמ"ש בתוספתא דתמורה פ"א דשותפים אינם עושים תמורה. ונראה דבבהמת חולין שלהם אינם עושים תמורה, וה"נ היכא דהוי שותף עם ההקדש הוי כבהמת שותפין.

על סוף הסימן, ושיהי' שייך בזה מחשבין מעבודה לעבודה, ולשי' התוס' צ"ל שחושב רק בגמר הוביחה, ולרש"י דוחק לפרש כן דהלשון באומר בגמר זביחה הוא עובדה משמע דבתחלת השחיטה אומר כן.

אלא שיש להק' לשי' התוס' אי נימא דמיירי שאומר בשעת גמר הוביחה א"כ הוי שוחט בע"מ כמבואר בע"ז נ"א דשוחט בע"מ פטור, אולם לפי המסקנא הא מסיק דדוקא מחוסר אבר פסול, ויש להעיר דהא ע"י שחיטת רוב סימן אחד כמאן דמנחי בדקולא הריאה והוי מחוסר אבר בפנים דפסול. וי"ל דהא לא קיי"ל כר"ל, דבשחיטת סימן א' לא הוי כמאן דמנחי בדקולא, ובגמר זביחה הוא עובדה, היינו בגמר רוב הסימן השני, דלפני שחיטת הרוב לא הוי כמאן דמנחי בדקולא. [השמטה, ועי' בס' מחנה לוי בחדושי לחולין מה שפלפל בזה, וע"ע בס' מי נפתוח].

סימן נז

בדין מתעסק בשבת ובשאר איסורים

לרב גדול אחד

בשעת עבודה, ולאפרושי מאיסורא מותר להורות בפני רבו וע"כ דהוי מתעסק ואין עליו להפרישו, עכ"ד.

ואין ד' ידידי בזה מכוונים מכמה טעמים, דהא בכלאים איכא הנאת חימום והמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, ומשמע מפסחים ל"ג דלאו דוקא הנאה הבאה לתוך הגוף דאמר התם תאמר במעילה שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה שמעל, והא אין טעם מיוחד למעילה לחייב בה מתעסק, ועי' פירש"י שם דליכא מיעוט במעילה, ובאמת הלא גם ריבוי ליכא והוי כשאר איסורים שבתורה דילפי' מבה לפטור מתעסק, וע"כ דחייב דמעילה בכה"ג הוא מטעם שכן נהנה, ועי' בפנ"י שם. אמנם ד' הגמ' צ"ב, דהא גם בחלבים ועריות חייב בכה"ג דנהנה וא"כ אין זה חידוש בדין מעילה. ובאמת יש לדייק מזה להיפך דמה דאמרי' בעלמא במתעסק חייב שכן נהנה הוא דוקא בהנאה הבאה לתוך הגוף וע"כ זהו חידוש במעילה דלא ילפי' משאר איסורים וחייב בו מתעסק אף בלא הנאה הבאה לתוך הגוף. וכן מוכח מד' הר"ן בפ' גה"נ גבי פלוגתא דריחא מילתא דכ' דאין זה משום הנאה דהנאה דלא מכוין לה שריא לר"ש אף דהוי פסיק ריש' דהא אמר' מוכרי כסות מוכרים כדרכם אלא פלוגתייהו דלמ"ד ריחא מילתא כאכילה חשיבא הילכך אע"ג דלא מכוין כלל אסור דקיי"ל מתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, הרי דבמוכרי כסות ל"ש הא דשכן נהנה. מ"מ אין לישיב בזה ד' מעכ"ת, שהרי הגרע"א בתשו' סי' ח' הביא רא' דמתעסק הוי עבירה בשוגג ממה דהרואה חבירו לבוש כלאים צריך להפרישו ודחה דכלאים דהאיסור הוא הנאת חימום הוי כחלבים ועריות דמתעסק חייב. ולפ"ז אם נימא כד' הר"ן דל"א שכן נהנה בהנאה שאינה באה לתוך הגוף יהי' מוכח מכאן דמתעסק הוי שגגת עבירה כראיית הגרע"א ומש"ה חייב

ב"ה י"א ניסן תרמ"ז, ווילנא

בענין מתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה אם הוא דוקא בהנאה הבאה לתוך הגוף, מוכיח מד' הר"ע פגה"נ דל"ש בכלאים הא דשכן נהנה, ומ"ש בזה הגרע"א בת' סי' ח', מביא הכרח לס' העמודי אור (שכ"כ גם במג"ש) דמתעסק בדבר שהותר בתורת דחי' לא מיקרי מתעסק דהיתירא מכריתות דף י"ט דמשני הנח לתינוקות וכו' ומפסחים ע"א שחמו ונמצא טרפה, מביא שכ"כ ג"כ בשמ"ק בכריתות שם, קו' בהך דהנח לתינוקות וכו', וישוב לזה עפ"ד התוס' בסנהדרין ס"ב, ישוב הגמ' דכריתות לפי שי' רש"י שם, מפלפל בענין מזיד בספק, מביא הכרח לשי' רש"י במתעסק, בענין מתעסק בכה"ת, מוכיח דלאב"י לא משכח"ל ומפלפל בזה בפלוגתא דמקלקל בחבורה והבערה, מישב ד' הרמב"ם בדין דהחתות גחלים בשבת ומישב משנה דתינוקת לרבא, מכאן דנחלקו בזה אי מתעסק הוי ממילא גם דשא"מ ומישב עפ"ד ד' הרמב"ם בפ"י ממעילה מקו' הגר"מ אויערבאך.

א מה שהעיר ידידי בראשונה על סברת העמודי אור בסי' כ' דמתעסק בדבר שהותר בתורת דחי' לא מיקרי מתעסק דהיתירא, וע"ז הקשה מד' רש"י בגיטין נ"ה בהא דחטאת הגזולה שלא נודעה לרבים מכפרת מפני תיקון המזבח ואמר עולה שלא יהיו כהנים עצבין ופירש"י שאכלו חולין שנשחטו בעזרה שאסורין, ולא פי' משום איסור כלאים בבגדי כהונה דהוי שלא בשעת עבודה, וע"כ משום דהוי מתעסק דהיתירא אף דאיסור כלאים בבגדי כהונה הותר בתורת דחי'. וכת"ר תי' בזה הקו' המפורסמת בכרכות ל"א דאמרי' שם שמואל מורה הלכה לפני רבו ה' דהורה בפני עלי דשחיטה בור כשרה, וק' דהא במה שהורה דשחיטה בור כשרה הוי מפריש מאיסור כלאים, דאם בעי' כהן לשחיטה היו צריכים גם בגדי כהונה ומכיון דבאמת ל"ב כהונה הוי כאן איסור כלאים בבג"כ שלא